

аспекти диригування, хорознавства, психології, аранжування, вокального мистецтва, вироблення вокально-хорових навичок, методики роботи з хором, слухання музики, історії української музики та ін. Тут вивчалися твори різних жанрів, форм і стилів (за роки існування семінару вивчено понад 200 творів (від М. Дилецького), в тому числі і сучасних композиторів (М. Скорика, І. Поклада, З. Лавришина, В. Кікти), які часто звучали вперше саме на семінарах та в програмах заключних концертів. Підсумковим етапом кожного семінару був вечір диригентів – концерт, на якому кожен учасник семінару диригував одним твором. Серед викладачів у різний час були: М. Антонович (Нідерланди), М. Дитиняк, Є. Лісова-Андерсон, І. Шмигельська, С. Яременко, А. Горняткевич, Я. Славутич (всі – Едмонтон), З. Лавришин (Торонто), П. Маценко (Вінніпег), І. Гамкало (Київ, Україна), Н. Савин-Вірхнянська (Чикаго, США), Б. Кушнір (Детройт, США), Ю. Оранський (Філадельфія, США).

Диригентські курси та семінари здобули таку високу оцінку та успіх, що їх проведення стало традицією, яка тривала до кінця ХХ ст. Вони мали великий позитивний вплив на розвиток української хорової традиції в усій діаспорі.

Список використаних джерел

1. Відгуки минулого. О. Кошиць в листах до П. Маценка / передмова П. Маценка. Вінніпег: «Культура й Освіта», 1954. 80 с.
2. Дитиняк М. Українське музичне товариство. *Західноканадський збірник*. Ч. 3./ упор. Я. Славутич. Едмонтон, Канада, 1998. С. 136-137.
3. Курбанова Л. Різновекторна діяльність Павла Маценка в контексті української музичної культури ХХ століття: *дис.... канд. мистецтвознавства*: 26.00.01 – теорія та історія культури (мистецтвознавство). Івано-Франківськ, 2019. 313 с.
4. Нарис історії Конгресу Українців Канади в Торонті: у тисячоліття християнства в Україні; століття поселення українців в Канаді; п'ятдесятиріччя відділу КУК в Торонто / ред. В. Дідюк. Торонто: КУК Канади, 1991. 589 с.: іл.
5. Наша сцена. Художня самодіяльність українських поселенців у Канаді / упоряд. Петро Кравчук. Торонто, Канада: Видав. т-во «Кобзар», 1981. 492 с.
6. Павло Маценко: композитор і громадський діяч: *зб. на пошану 90-ліття народин* / упор. і зредаг. В. Верига. Торонто: Вид. УНО Канади, 1992. 242 с.
7. Підкович М. Українські літні курси УНО – історичний перегляд. *Павло Маценко: композитор і громадський діяч: зб. на пошану 90-ліття народин* / упор. і зредаг. В. Верига. Торонто: Вид. УНО Канади, 1992. С. 53-62.

Любомира Ілійчук

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

(м. Івано-Франківськ, Україна)

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У сучасному світі концепція «освіти впродовж життя» є ключовою передумовою розвитку економіки країни і суспільства. Вона є соціальним

індикатором людиновимірності політики держави, важливим засобом досягнення соціально-економічного добробуту, інструментом для просування ідей інформаційного суспільства та суспільства, заснованого на знаннях [1, с. 3]. Процес особистісного і професійного розвитку людини, триваючи все її свідоме життя, надає великі можливості для пошуку своєї ідентичності на основі професії і способу життя, розширення власних можливостей як суб'єкта пізнання, діяльності та спілкування [3, с. 4]. Нині в умовах глобалізації та інформатизації суспільства навчання вже не може обмежуватися кількома роками чи десятиліттями життя людини, адже швидке оновлення інформації потребує постійного самовдосконалення і розвитку нових компетентностей для досягнення життєвого успіху. Відтак, широке залучення дорослого населення до неперервної освіти є необхідною умовою забезпечення конкурентоспроможності на ринку праці.

Сучасні структурні зміни в економіці держави, зростаюча насиченість та інформованість суспільства, інтернаціоналізація різних сфер суспільного життя обумовлюють реалізацію різноманітних можливостей освіти і самоосвіти, як у традиційній освітній системі, так і в межах нових неформальних структур і програм, які мають вагомий освітній потенціал. Важливу роль у даному контексті відіграє неформальна освіта як форма освіти впродовж життя. Проблематику неперервної освіти умовно розглядають із двох сторін. Так, перша – пов'язана із розвитком системи неперервної освіти як частини соціальної практики, друга – визначається здатністю людини засвоювати новий життєвий, соціальний і професійний досвід. У другій половині 90-х років ХХ століття здійснено поєднання принципу безперервності освіти з принципом навчання впродовж життя і формуванням суспільства знань. Тим самим закріплено у суспільній свідомості розуміння взаємної відповідальності суспільства, держави і особистості за розвиток освітніх систем [5, с. 229].

У Меморандумі неперервної освіти Євросоюзу зазначено, що освітні системи мають адаптуватися до нових реалій ХХІ століття, а неперервна освіта повинна стати головною політичною програмою громадянського суспільства, соціальної єдності і зайнятості громадян [6]. Неформальна освіта є за своєю суттю демократичною і гуманістично спрямованою, оскільки передбачає врахування інтересів та потреб людини, сприяє здобуттю освіти усіма охочими, незалежно від віку, статі, соціального стану і місця проживання. У цьому контексті поширення неформальної освіти сприяє більш справедливому розподілу соціальних і життєвих благ. Така освіта є людиноцентричною, сприяючи формуванню індивідуальної неповторності особистості [2, с. 38], а тісний зв'язок із довкіллям і спрямованість на будь-які професійні, соціальні, етнічні, вікові групи населення

сприяють подальшій соціалізації особистості.

Освіта відіграє вирішальну роль у формуванні людського капіталу, забезпеченні сталого соціально-економічного й інноваційного розвитку держави, що актуалізує питання забезпечення якості надання освітніх послуг у закладах вищої освіти. Сьогодні якість вищої освіти проголошена національним пріоритетом, а пошук шляхів її забезпечення є ключовим завданням ЗВО, діяльність яких зосереджується на проблемах підвищення якості підготовки конкурентоспроможних фахівців, формування позитивного іміджу, досягнення високих рейтингів і лідерських позицій серед найкращих сучасних університетів, розвитку співпраці із стейкхолдерами, впровадження інновацій в освітню діяльність ЗВО, забезпечення умов для самореалізації і саморозвитку студентської молоді, зокрема, шляхом їх участі у неформальній освіті.

Неформальна освіта є додатковою формою надання освітніх послуг, яка дозволяє розширити межі засвоєння професійного досвіду, особистісного та соціального становлення студентської молоді залежно від їх інтересів і потреб, створити психологічно сприятливу атмосферу як основу самоідентифікації й самоактуалізації здобувачів вищої освіти. Роль неформальної освіти полягає у можливості організації додаткового впливу на зміст освіти у ЗВО, розширення і діалогізацію форм і методів навчання, удосконалення процедур оцінювання професійної компетентності студентів з урахуванням самостійно набутого ними досвіду, нових знань і компетенцій, налагодження конструктивної взаємодії науково-педагогічних працівників із здобувачами через зміну рівня домагань і стимулювання до участі у неформальній освіті, залучення додаткових ресурсів для підвищення професійного та особистісного розвитку студентів, удосконалення системи управління діяльністю закладом вищої освіти шляхом організації курсів неформального навчання, створення освітніх проєктів тощо.

На основі аналізу наукової літератури виокремимо характерологічні ознаки неформальної освіти, поділивши їх на сталі і варіативні.

✓ Сталі (обов'язкові) характеристики визначають сенс і зміст неформальної освіти, ґрунтуються на методології і теоретичних підходах до її впровадження, слугують у якості необхідних та достатніх ознак виокремлення неформальної освіти від інших видів освіти. До них належать: виведення процесу навчання за межі інституційного освітнього простору; варіативність програм і термінів навчання; гнучкість змісту, різноманітність форм і методів навчання; цілеспрямованість діяльності учасників, усвідомленість ними потреб і очікуваних результатів від процесу навчання; добровільність і партиципативність як рівна участь усіх учасників освітнього процесу; широкі можливості для набуття освіти незалежно від часу, віку, стану здоров'я, соціального статусу; наявність

сприятливого психологічного середовища для спілкування, навчання і взаємодії студентської молоді.

✓ Варіативні (змінні) характеристики неформальної освіти залежать від цілей, спрямованості і ціннісних орієнтацій учасників неформальної освіти, запитів соціальних інститутів, що його організують, а також матеріальних, людських і часових ресурсів. Сюди відносяться: відносна незалежність цілей і змісту неформального навчання; можливість упровадження індивідуальної форми навчання; самокерованість вибору педагогів і лідерів, які організують навчальний процес; неструктурованість часу, навчально-методичного забезпечення і науково-педагогічного супроводу неформальної освіти; ситуаційна диссинхронія процесів навчання, оцінювання, рефлексії шляхом відтягнення процесів рефлексії й оцінювання результатів у часі; вибір і залучення наперед визначених цільових груп; можливість громадського характеру управління; відкритість груп неформальної освіти [4, с. 19-20].

Студентська молодь є сензитивною щодо цілей і засобів неформальної освіти у контексті пошуку та визначення стратегічних життєвих цілей, тактичних схем їх досягнення, а також у наявності потреби гармонійного включення у діяльність різних соціальних інституцій, підвищення соціального статусу шляхом реалізації індивідуальних й особистісних програм життєдіяльності і соціальної реалізації. Відтак включення студентів у неформальне навчання має великі можливості для формування професійної компетентності майбутніх фахівців, виражену у особистісно орієнтованих категоріях, тобто характеризується добровільним цілеспрямованим процесом формування системи особистісних і професійних якостей, які забезпечать у майбутньому успішну самореалізацію. Цей процес можна охарактеризувати як процес «присвоєння», результат «інтеріоризації та екстеріоризації професійного і соціального досвіду відповідно до власних цілей, цінностей та пріоритетів» [4]. Відтак, роль неформальної освіти у процесі підготовки майбутніх фахівців полягає в індивідуалізації процесу навчання із урахуванням інтересів і потреб студентів в особистісному і професійному становленні.

Неформальна освіта майбутніх фахівців реалізується у площині освітньо-просвітницьких ініціатив на базі університетів, навчальних і провітницьких центрів, громадських об'єднань і спілок, бібліотек, студій, освітніх онлайн-платформ та ін. Великі можливості для особистісного і професійного розвитку студентів мають онлайн-курси, тренінги, майстер-класи, семінари, конференції, стажування, круглі столи, творчі майстерні, відеолекторії, вебінари тощо. Ефективність означених форм неформальної освіти визначається їх опорою на внутрішні потреби студентів у самоактуалізації, саморозвитку і самореалізації.

Ефективність системи формальної і неформальної фахової підготовки здобувачів вищої освіти визначається великою кількістю зовнішніх умов і внутрішніх факторів освітнього середовища сучасного університету, серед яких, зокрема, питання визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті. Перезарахування результатів неформальної освіти у системі формальної вищої освіти регулюється відповідними положеннями ЗВО, розробленими згідно вимог Закону України «Про вищу освіту» і Закону України «Про освіту». У рамках автономії ЗВО розробляються чіткі і зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті. Вони повинні бути доступними для всіх учасників освітнього процесу, а їх дотримання є обов'язковим під час реалізації освітніх програм.

Отже, освіта впродовж життя набуває важливого значення в контексті забезпечення сталого й збалансованого розвитку суспільства, формування конкурентоспроможних фахівців на ринку праці. Неформальна освіта найбільшою мірою здатна задовольнити освітні потреби студентської молоді, сприяти розвитку особистісного і професійного потенціалу, а визнання результатів неформальної освіти у системі формальної вищої освіти є вагомим чинником забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців.

Список використаних джерел

1. [Аніщенко О.](#), Лук'янова Л., Прийма С. Неформальна освіта дорослих – освітній тренд ХХІ століття. *Рідна школа*. 2017. № 11-12. С. 3-8.
2. Василенко О. В. Неформальна освіта дорослих: нове соціально-освітнє явище. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2013. Вип. 7. С. 35-44.
3. Особистісний і професійний розвиток дорослих: теорія і практика. *Монографія* / за ред. О. В. Аніщенко. Київ: ІПОД НАПН України, 2016. 354 с.
4. Павлик Н. П. Теорія і практика організації неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів: *монографія*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. 350 с.
5. Савельєв Є. В. Неформальна освіта як інструмент розвитку додаткових можливостей молоді. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. № 1 (61). С. 228-232.
6. A Memorandum on Lifelong Learning: Commission of the European Communities. Brussels, 2000. URL: http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf (дата звернення: 08.05.2022).

**Олег Лісовець,
Ганна Б'янка,
Оксана Лісовець**

*Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя
(м. Ніжин, Україна)*

ОВОЛОДІННЯ НАВИЧКАМИ ЖЕСТОВОЇ МОВИ В НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ